

Luovuus ja suomalaisen kulttuuripolitiikan aallot

Petri Sirviö, Oulu15

Tämän artikkelin varsinainen aihe on suomalainen kulttuuripolitiikka ja sen muutostendenssit. Erityisesti tarkastelun lähtökohta on Oulun kaupunki, sen strategiset linjaukset ja niihin perustuva, tekeillä oleva kulttuuripoliittinen ohjelma. Oulun kaupungissa aloitettiin syksyllä 2005 Euroopan kulttuuripääkaupunkihakuun liittyen kulttuuriin perustuvan kaupunkikehityksen ohjelmatyö, jonka lujimmaksi perusteluksi nousi vastavalmistunut kaupungin strategia. Erityisesti strategian arvo-ohjaus, *luovuus, rohkeus, suvaitsevaisuus*, tuntui kuin itsestään asettuvan kulttuurisen kehittämisen motiiviksi. Oulun strategiassa on toki konkreettisestikin mainittu mm. kulttuuripalvelujen kehittämisen tavoite, mutta kun kaupungin luottamushenkilöiden ja virkamiesten kanssa avattiin tulevan kulttuuripääkaupunkihankkeen strategista luonnetta, nousi spontaanisti esiin miltei poikkeuksetta juuri strategian arvopaletti.

Tämän artikkelin ensimmäinen julkaisufoorumi johdattelee kommentoimaan strategisista arvoista ensimmäiseksi mainittua luovuuden käsitettä, joka on muutenkin tullut hyvin suosituksi eri yhteisöjen ja eri tasojen strategioissa.

Kun valtion tai kaupunkien strategioissa puhutaan luovuudesta, mitä silloin tarkoitetaan? Näyttää, että arvo nähdään ainakin kolmenlaisesta suunnasta kiinnostavalta. Ajatellaan suoraan luovia toimialoja ja niiden kehittymistä, toisaalta luovuutta missä tahansa prosessissa, erityisesti innovaatioprosesseissa. Kolmanneksi tarkastellaan kaupungin vetovoimatekijöitä, ehkä niistä erityisesti myönteisen urbaanin kehityksen merkitystä ihmisten viihtyvyyttä lisäävänä, inspiroivana, luovuutta generoivana tekijänä.

Selkeää on, että ns. luoviin aloihin liittyy korkeita odotuksia elinkeinonäkökulmasta. Olisiko kysymys luovuudesta tässä hengessä siis enemmän elinkeino- kuin kulttuuripoliittinen kysymys? Kysymys palautuu kulttuuripoliittiseksi ainakin kahta kautta. Ensiksikin, kulttuurialalla yrittäjyyden ja liiketoiminnan kysymykset ovat

monilta osin syntymässä olevan klusterin kysymyksiä. Varsinaisen elinkeinopolitiikan painopiste on monilla alueilla jo siirtynyt kasvuyritysten problematiikkaan - tämä näkökulma ei sovellu erityisen hyvin työvaltaiseen, manufaktuurimaiseen osaan kulttuurialan yrityskehitystä, jossa keskeisempiä ovat vielä elinkeinonharjoittajien ja mikroyritysten pulmat. Vielä pidemmälle vietyinä, monella paikkakunnalla ja monen kulttuurielinkeinoalan haaran kohdalla on mielekäs agenda enemmän yrityksiä synnyttävän infrastruktuurin vahvistaminen kuin harvalukuisten yritysten sparraaminen; kulttuuriyrittäjyyden pohja on liian monelta kohdaltaan ohut tai olematon.

Toiseksi, itse kulttuuripolitiikka ja kulttuurin tutkimus sen perustelijana ovat ottaneet selkeästi aiempaa enemmän elinkeinonäkökulman kohteekseen. Näin esimerkiksi kulttuuripääkaupunkikisan voittaja Turku esittelee hakemuksessaan kulttuurikartoituksena kulttuuritoimialan kartoituksen, siis lähinnä sen, millaista yritysinfrastruktuuria Turun alueelta löytyy kulttuurin alalla. Samantapaista kulttuurin tarkastelukulmaa on valtiollisella tasolla nähtävissä esim. kulttuuriteollisuuden ja kulttuuriviennin toimenpiteissä. Niissä on ollut aktiivinen nimenomaan opetusministeriö ennen kauppaa- ja teollisuusministeriötä.

Tämä on mielenkiintoinen suunnanmuutos kulttuurisessa ajattelussa, eikä ehkä yhtä tyypillinen muualla Euroopassa kuin Suomessa. Haluammeko perustella tai oikeuttaa kulttuuriset arvot talouden faktoilla, vai ollaanko vain laajentamassa kulttuuripolitiikan mandaattia elinkeinopuolelle, esimerkiksi elinkeinopolitiikkaan piintyneiden teknologiafiksaatioiden vuoksi?

Luovuuden osuutta tuotantoprosessien sisällä tavoitellaan selkeästi sekä yleisissä, että elinkeinostrategioissa: Strategioiden eksegetiikkaan kuuluu, että arvo-osassa mainitut asiat ovat koko strategian läpäisevä kantovoima tai eetos. Jos kaupunkistrategiassa siis mainitaan luovuus ensimmäisenä arvona, odotetaan, että jokainen kaupunkiorganisaation työntekijä tai laajemminkin kaupunkiyhteisön jäsen tai osakas toimissaan toteuttaa entistä enemmän, entistä virkeämmäksi viriteltyä luovuuttaan. Ja hierarkioissa esimiesten pitäisi rohkaista alaisiaan kokeilemaan ja etsimään uutta. Oulun tapauksessa yleisen kaupunkistrategian ohessa tämä on näkyvä ajatus myös Oulun innovaatiostrategiassa, jonka nimeksi on otettu *Oulu inspiroi*. On

mielenkiintoista palauttaa luovuuden arvo erilaisten innovaatioketjujen eri vaiheisiin. Millaisia luovia prosesseja tuotteen tai palvelun syntymisessä, jalostumisessa ja jakelussa oikeasti halutaan kaupungin toimin kannustaa? Osaamisperustamme on tähän asti enemmän perustunut standardointiin kuin variointiin. Ollaanko nyt oikeasti siirtymässä tuotantoelämän standardiuskonnosta improvisaation tai jatkuvan räätälöinnin ihanteeseen?

Kulttuurisena tai kulttuuripoliittisena kysymyksenä ollaan tässä mitä ilmeisimmin erityisesti arjen kulttuurin tasolla, työ- ja palvelukulttuurien maailmassa. Nämä aspektit saattavat tulevaisuudessa linkittyä entistä enemmän kulttuuripolitiikkaan esimerkiksi tutkimuksen kautta, mutta näköpiirissä ei ole kulttuuriapparaatin maihinnousua luovien prosessien mikrotason tarkasteluun samassa mitassa, kuin mitä on jo tapahtunut kulttuuritalouden ja -teollisuuden alalla.

Kolmas valittu näkökulma luovuuteen strategioissa nojaa väljästi kaupungin vetovoimatekijöihin ja sitä kautta viihtyvyyteen, ihmisten kohtaamisiin urbaaniin tapaan ja tämän kaiken seurauksena syntyvään kaupungin luovaan pohjavireeseen, sykkeeseen. Tässä tullaan tietysti luovuuden apostolin Richard Floridan reviirille, jossa aivan oikein nostetaan myös suvaitsevaisuus keskeiseksi arvoksi ja tekijäksi luovissa kaupungeissa. Luovuutta inspiroivien ympäristöjen ja yhteisöllisyyden tarkastelunäkökulma tuokin ehkä otollisimman linkin kulttuuripolitiikan uudelle aallolle, jota jatkossa hahmottelemme.

Kulttuuripolitiikan muutospaineet

Erittelemättä ensiksi sitä, mitä kulttuuripolitiikka Suomessa ja Oulussa on tänä päivänä, käydään lyhyesti läpi niitä näkyviä piirteitä yhteiskuntamme kehityksessä, jotka ovat muuttamassa vääjäämättä kulttuuripolitiikkamme sisältöjä ja rakenteita.

Erytisesti oululainen lähtökohta on kaupungin kasvu. Oulu on kuin huomaamatta kasvanut vajaan sadan tuhannen asukkaan teollisuuskaupungista reilun kahdensadan tuhannen asukkaan kasvavaksi urbaaniksi alueeksi. Oulu itsessään on kasvanut, ja ympäristökunnat ovat integroituneet entistä tiiviimmin yhtenäiseksi

työssäkäyntialueeksi. Näyttää, että parinsadantuhannen asukkaan väestöpohja muodostaa kriittisen massan monelle urbaanille kehitystielle, ja nopeatkin kaupunkikulttuuriset muutokset ovat mahdollisia, toivottavia, ehkä jopa välttämättömiä.

Suomen tasolla monikulttuurisuus on erityinen haaste kaupunkiemme toimivuudessa ja diversiteetissä: miten saada täällä oleskelevat ulkomaalaiset paremmin integroitumaan yhteisöömme siten, että heidän erityistaitonsa ja kulttuuriamme rikastuttavat piirteet saadaan entistä paremmin esille. Kulttuurilaitoksissa tämä koskettaa eniten kielisidonnaisia laitoksia, kirjastoa ja teatteria.

Uudet rahoitusmuodot ovat niinkään muuttamassa kulttuuripolitiikan toimintaympäristöä. Entistä suurempi osa tuotannoista halutaan toteuttaa hankkeina, ei pysyvinä rakenteina, ja yksityistä rahoitusta tai yhteistyötä toisen alan yritysten kanssa haetaan niin ikään entistä suuremmin odotuksin.

Perinteisten taidelaitosten sisäisiä haasteita on mm. uusien yleisöjen hankkiminen, kun kilpailu muiden vapaa-ajan viettomuotojen kanssa kovenee. Erityinen haaste on kohdata nuori yleisö ja erilaiset erityisryhmät. Osittain tämä liittyy myös kansainvälistymiseen. Kulttuuritarjonnan tulisi vastata sitä tasoa, mitä enemmän matkustava väkemme maailmalla näkee. Ulkomaiset vieraamme saattavat olla kiinnostuneita paikallisista aiheista, mutta ilmaisun ja esillepanon tulee olla eri tavalla yleispätevää, jos haluamme kulttuuritarjonnallamme palvella tai jopa houkutella heitä.

Vielä on tuotava esille globaalimpi muutosvoima myös yleisen kulttuuripolitiikan kannalta. Yhä suurempi osa todellisista ihmiskunnan kohtalonkysymyksistä kantaa voimakkaita kulttuurisia asetteluja mukanaan. Konfliktit eri uskonnollisten ja etnisten ryhmien välillä ovat yhä silmiinpistävämpiä. Vuoropuhelua on saatava aikaan kulttuurien välillä. Energia- ja ilmastokysymyksilläkin on omat itsestäänselvät kulttuuriset aspektinsa.

Paluu 1900-luvulle - kulttuuripolitiikan ensimmäinen aalto

Suomalainen kulttuuripolitiikka syntyi itsenäisenä valtiollisen politiikan osana vasta

vuonna 1970, jolloin saimme ensimmäisen kulttuuriministerin (Meeri Kalavainen). Kulttuuriministeri työskentelee opetusministeriön alaisuudessa. Tämä on Suomessa ymmärrettävää, sillä kansallisen kehityksemme suurimpia yksittäisiä menestystarinoita on ollut koko yhteiskuntamme läpäissyt vuosisatainen sivistyksen projekti. Kansallinen kulttuurimme on paljolti rakentunut tässä valistuksen ja kansansivistyksen hengessä, joten kulttuuri asettui täällä luontevasti koulutuksen huonekumppaniksi. Monissa maissa kulttuuri liitetään enemmän rakennettuun ja muuhun kulttuuriperintöön. Suomalainen erikoisuus on myös, että urheiluasiat kuuluvat kulttuuriministerin toimialaan, tämäkin ehkä alleviivaa politiikassa määriteltyä kansallisen identiteetin ja kulttuurin suhdetta.

Valtiollisen kulttuuripolitiikan syntyessä kulttuuri nousi nopeasti yleisen politiikan keskiöön. Kulttuurin saralla käytiin voimakasta kamppailua yhteiskunnallisesta ilmaherruudesta. Vasemmistoliikkeet olivat selkeän kulttuurivetoisia, jolloin tuli ei-socialistien (kuten tuolloin keskustalaista ja oikeistolaista puoluekenttää kutsuttiin) vastaiskun paikka. Taistelevat osapuolet linnoittautuivat usein betonivalmisteisiin linnakkeisiin. Vasemmistolle rakennettiin teatteritalot, oikeistolle konserttisalit (Helsingin kaupungin kulttuurijohtaja Pekka Timosen karikatyyriinen, mutta osuva yleistys). Nämä kaksi kulttuurin vahvaa haaraa, joista klassinen musiikki sai vielä erityisaseman erityisen tehokkaasti toteutetun koulutusjärjestelmän kautta, saivat lujan laillisen selkärangan vuonna 1992, kun teatteri- ja orkesterilaki vahvisti laitoksille pysyvät valtionavut.

Suomalaisen kulttuuripolitiikan operatiiviseksi tekijäksi muodostui siis vahva ja tiheä, lujasti subventoitu laitosten verkosto. Esittäville taiteilla on erityisasema, ja sivistyksen prosessiimme liittyen tallennetun kulttuurin puolella ylivoimaisesti vahvin laitos on kirjastolaitos, sekin kansainvälisenkin ylpeyden aihe. Laitosten perustehtäväksi on usein asetettu sivistävien palvelujen tarjonta. Näin esimerkiksi Oulussa kulttuuritoimen toiminta-ajatus on määritelty ytimekkäästi: tehtävänä on tarjota monipuolisia ja tasokkaita palveluja. Tätä toteuttaa kaupungin seitsemän taidelaitosta. Muissa johtosäännöissä ei kulttuuria erityisesti mainita, joten läpäisyperiaatettakaan ei voida perustellusti kaupungin kulttuuripoliittisesta työkalustosta löytyvän. Laitoksien lisäksi kaupungissa on toki yleinen kulttuuriasiainkeskus, mutta sen pieni henkilökunta ja resurssit eivät sanottavasti voi

laajentaa kulttuuripolitiikan mandaattia laitosten tarjoaman palveluarsenaalin ulkopuolelle.

Oulun edustavuutta Suomen kaupunkien joukossa ei tässä tarkemmin arvioida. Kulttuuritoimen organisaatiot Suomen kaupungeissa vaihtelevat, mutta peruspainotukseltaan ja tehtäväksiannoltaan Oulu edustanee kohtalaisen tyypillistä suomalaista suurehkoa kaupunkia. Jos tulevaisuudessa halutaan vertailla laajemmin suomalaisten kaupunkien kulttuuripolitiikkaa, voisi olla selkeätä jättää pääkaupunkiseutu tarkastelun ulkopuolelle. Kansallisten taidelaitosten ja taideyliopistojen sijoituspaikkana, sekä pääkaupunkistatuksesta ja kaupungin koosta johtuvan automaattisesti runsaamman kansainvälisen kanssakäymisen vuoksi Helsingin kulttuuritoimi on omassa luokassaan niin toimintaympäristön rikkauden kuin toiminnan volyymin suhteen.

Toki Helsingissä tapahtunut kehitys ja muutokset toimivat erinomaisena vertailulähtökohtana ja osin edelläkävijänä sille, mitä todennäköisesti tapahtuu muun Suomen kaupungeissa lähitulevaisuudessa. Uusissa Helsingin kulttuuriasiakkeksen suunnitelmissa visiona on ”*kulttuurisesti mielenkiintoinen ja monimuotoinen Helsingin seutu*”. Tämä luonnehtii kohtalaisen osuvasti syntyvässä olevaa suomalaisen kulttuuripolitiikan toista aaltoa.

Suomalaisen kulttuuripolitiikan toinen aalto

Kun Suomessa rakennettiin 70-luvulla valtiollista kulttuurihallintoa väestölle tuotettavien kulttuuripalveluiden tuotannon turvaajaksi, alettiin Ranskassa jo miettiä kulttuuripolitiikkaa päivänvastaista kulmasta. Laitosten tarjoama kulttuuripalveluarsenaali ei enää näyttänyt kaikilta osin relevantilta ja riittävältä:

If, after a hundred years of municipal theatres, grand opera, and State museums, fewer and fewer people visit these places, despite the considerable rise in educational and living standards, then the reason must be that they are poorly managed, old-fashioned and bourgeois, and out of touch with the modern public. More democratization is the obvious answer: seek out people

where they are, in the factories and offices! The objective now becomes mass distribution of the products of high culture at prices within the reach of all and in places where they were never available before. Decentralization follows; generous subsidies are granted-especially in provinces ... in this way it is hoped, without taking any account of sociological context or psychological barriers, that energetic, ingenious, democratically inspired action will provide access for the general public which so far shuns the process of "acculturation".

(Augustin Girard, Ranskan kulttuuriministeriön tutkimusosaston johtaja 1972)

Se, että haluttiin tarjota korkeatasoista kulttuuritarjontaa (pääasiassa taidetarjontaa) mahdollisimman laajalle väestölle kohtuuhintaan, tuntuu kovin suomalaiselta. Tätä prosessia kutsui Girard kulttuurin demokratisoimiseksi. Rinnalle tuli toinen käsite, kulttuurin demokratia, jossa lähdettiin enemmän väestön itsensä tuottamasta kulttuurista ja sen tekemisen edellytyksistä. Tässä ollaan jo lähempänä Suomessa nyt syntymässä olevaa kulttuuripolitiikan aihepiiriä, mutta ei ehkä käytäntöjä ohjaavalla riittävällä tarkkuudella. Kyseessä on edelleenkin suoritteet, jotka pääsääntöisesti mahtuvat suppeimpaan kulttuurin käsitteeseen, eli puhutaan vain taiteellisista presentaatioista. Niinikään näyttää, että 70-luvun Ranskassa nähtiin eri alakulttuurit kokonaisina kulttuureina, joista kunkin tulisi tuottaa oman enemmän tai vähemmän täydellisen setin kulttuurisia lopputuotteita yhteisönsä hyvinvoinniksi ja naapureiden rikkaudeksi (tässä demokratiahankkeessa ei viime vuosien valossa oikein onnistuttu). Meillä on ehkä hedelmällisempää miettiä vieraittemme kulttuurisia presentaatioita tai erityisiä piirteitä ja mahdollisuuksia toimia kulttuurisina tulkkeina. Vähemmistömme ovat usein niin pieniä, etteivät ne voi muodostaa aitoa alakulttuuria. Ehkäpä silloin halu integroitua valtaväestöön on voimakkaampi kuin halu esiintyä oman etnisyytensä tai muun erityispiirteensä yksinäisenä mannekiinina.

Tärkeätä on ymmärtää kulttuuripolitiikan vaikuttavuuden suunta: vanhastaan kulttuuripalveluita tarjotaan ylhäältä alaspäin väestön sivistämiseksi ja siten demokratisoidaan "kulttuuri". Jos taas luodaan edellytyksiä kulttuurisesti rikkaalle kanssakäymiselle, muokataan maaperää syntyville kulttuurisille ilmiöille ja luodaan edellytyksiä kehittyville kulttuurisille tuotannoille, katsotaankin alhaalta ylöspäin ja rakennetaan samalla syvempää kulttuurin demokratiaa. Kuvaava on myös yhtäläillä

englannissa ja suomessa runsaasti käytetty käsitepari *taide ja kulttuuri*. Tässähän katsotaan ensiksi spesifiin kulttuurin osa-alueeseen, taiteeseen, ja sitten laajempaan yleiskäsitteeseen, kulttuuriin. Usein jäädään ensin mainittuun, ja puhutaan itse asiassa ainoastaan taiteesta ja taidepolitiikasta, vaikka enimmäkseen käytetään sanaa kulttuuri. Käsitepari *taide ja kulttuuri* sopii hyvin kuvaamaan 70-luvulta kehittynyttä suomalaisen kulttuurin ensimmäistä aaltoa. Ajateltiin, että pääosin taidepalveluilla (terästettynä koko kansan kirjastopalveluilla) huolehditaan koko siitä julkisesta vastuualueesta, mikä yhteiskunnassamme käsitetään kulttuurisesti määritellyksi.

Tulevassa kulttuuritoimessa nähdään tarpeelliseksi myös yleisistä kulttuurisista edellytyksistä huolehtiminen. Kulttuurin lähtökohtainen määrittely on laajempi; arkiset kulttuurin piirteet mahtuvat näkökenttään samoin kuin kulttuuriset sovellukset. Emme voi rajata tarkastelua kulttuurisiin lopputuotteisiin, tai ainakaan odottaa, että pystymme politiikalla ohjaamaan niiden muotoa tai sisältöä silloin, kun olemme keskittyneet yleisten kulttuuristen edellytysten parantamiseen.

Nyt kiusauksena on ehkä pitäytyä vanhassa sivistyksen projektissa, ja nähdä laajemman kulttuurisen tasa-arvon, paremman kulttuurien välisen kommunikaatiokyvyn ja kulttuurielinkeinon nostattamisen kysymykset pelkästään koulutuksellisenä. Ehkäpä laitosten vastaus haasteeseen tuleekin olemaan ensemblejen entistä reippaampi jalkautuminen kouluihin ja toreille, jokunen yhteisötaiteellinen projekti sekä panostus ja osallisuus taidekasvatukseen. Nämä ovat epäilemättä viisaita toimia, mutta ne eivät yksinään muuta vanhan kulttuuripolitiikan perusparadoksia: jos kulttuuri on jotain kokonaisvaltaista, mikä on ihmisen sisällä, miten se voidaan tuottaa ihmisen ja inhimillisen elinympäristön ulkopuolella, laitoksessa, ulkoapäin ohjattuna.

Ei ole tarkoitus hylätä rakennettuja vahvuuksia. Ammattimaisesti toteutetut kulttuuripalvelut ovat edelleenkin arvokas osa hyvinvointivaltiomme perusrakennetta. Uudelleen arvioitavaksi tulee kuitenkin vääjäämättä se, missä määrin valittu palvelustrategia vastaa tämän päivän tarpeita, ja mikä tärkeä on jäänyt huomiotta. Tässä kuvattu kulttuuripolitiikan toinen aalto ei ole vain utooppinen kuva siitä, miten asiat pitäisi hoitaa, vaan osittain tässä määritellään jo muuttuneita tai muutoksessa

olevia tekijöitä ja käytäntöjä, joita ei ole ehkä kauttaaltaan nimetty ja tiedostettu, ei ehkä selkeästi tilattukaan.

Uuden kulttuuripolitiikan perustana on siis laajempi kulttuurin käsite, laajempi mandaatti ja kyky katsoa kulttuuripolitiikan toimintaympäristöä myös alhaalta ylöspäin. Kulttuuripolitiikan maantieteellinenkin reviiri laajenee; kulttuurin keinoin haetaan houkuttelevuutta, kansainvälistä tunnettuutta, yhteyksiä ja positiivista imagoa.

Rahoituksen uusiin haasteisiin haetaan tukea hankkeistamalla. Uudentyyppisiä partnerisuhteita etsitään. Hybridiympäristöt yleistyvät - kulttuuriset sisällöt yhdistyvät muihin vapaa-ajanviettomuotoihin, erityisesti kaupallisiin palveluihin, matkailuun ja ravintolatoimintaan.

Tietoisesti rauhoitetut urbaanit katvealueet ja niihin syntyvät monialaiset, matalan kynnyksen kulttuuritilat ovat uuden politiikan hyväksymiä, jopa suosimia ilmiöitä.

Kuten jo aiemmin on viitattu, kulttuurin taloudelliset arvot ovat jo muuttuneet tärkeämmiksi: kulttuuriyrittäjyyden, -teollisuuden ja -viennin suhteen on suuria odotuksia.

Kulttuurin läpäisyperiaatetta haetaan päätöksentekoon. Kovaa vääntöä on edelleen luvassa maankäytön taloudellisten etujen ja suojelunäkökulmien viidakossa. Sosiaali- ja terveystieteiden puolella syntyyneet kulttuuriset innovaatioita, ehkäpä brittiläistyypin yhteisötaiteen esimerkin mukaisesti, mutta myös kulttuurin arkitason puolella.

Tilaus alkaa olla valmis, työkalut eivät

Kulttuuripolitiikan toisen aallon vastattavaksi tulee siis huomattavasti suurempi joukko kysymyksiä, kuin monokulttuurisempi, vähemmän urbaani Suomi joutui kulttuurin ehdoilla selvittämään. Nämä kysymykset asettaa paitsi muuttuva todellisuus, myös laaditut strategiat, joissa kulttuuriset aspektit ovat siis vahvasti esillä.

Nyt tulee huomioitavaksi lainsäädännön ja hallinnon rakenteiden muuttuminen. Tällä hetkellä sen kummemmin valtion kulttuurihallinnossa kuin kuntien toimielimillä ei ole selkeätä toimeenpanijaa annetulle kulttuuripoliittiselle tilaukselle. Ilman laillisia ja hallinnollisia rakenteita kehitys jää sattumanvaraiseksi, eikä tulos ole toivottu.

Oulun ohjelmassa suuret odotukset liittyvät koko kunnallishallintoon ajettavaan tilaaja- tuottajamalliin. Sen sopivuutta kulttuuriasioihin on rajustikin kyseenalaistettu - ilmeisesti eniten on pelätty taiteellisten ensemblejen itsemääräämisoikeuden häviämistä ja sisällöllisen vallan siirtymistä vähemmän asiantuntijoille. Tilaajaa määriteltäessä tämä riski täytyy ottaa huomioon. Joka tapauksessa, organisaatio menee uusiksi, ja silloin on luonnollisesti helpompi miettiä myös tehtäväksiantoa uudelleen kuin vain täydentämällä olemassa olevaa rakennetta.

Tulevat vuosikymmenet näyttävät, missä järjestyksessä kehitys etenee Suomen tasolla. Oma arvaukseni on, että edelläkävijäkaupungit tulevat määrittelemään 2000-luvun suomalaisen kulttuurikaupungin rakenteet ja käytännöt kuntatasolla, ja valtio seuraa perässä. Nopeimmat kaupungit tässä pelissä menestyvät muita paremmin myös luovan talouden kisassa.